

EMO İzmir Şubesi Enerji Raporu 2013 - II

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ

1992 yılında imzalanan Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'yle birlikte devletler, 1995 yılından beri iklim değişikliğine çözüm bulmak için her sene istikrarlı bir şekilde bir araya geliyorlar! Nedenleri ve çözümleri bu kadar açık olan bir mesele için her sene bir araya gelenlerin hâlâ bir yol haritası çıkartamaması da şaşırtıcı bir durumdur.

İklim değişikliğinin temel bileşeni atmosferdeki "Sera Gazları" miktarıdır. Güneş ışınlarının belli bir kısmının Dünya'ya atmosfer yoluyla girmesi, bir kısmının yansması, mevsimlerin oluşumu ve sıcaklık hep atmosferin yapısı ile ilgilidir. Yapılan araştırmalar, karbondioksit, metan, diazotmonoksit gibi sera gazlarının yoğunluğunun sanayileşmenin başladığı 19. yüzyıldan itibaren yüzde 40 oranında arttığını gösteriyor.

Önlem alınması için yapılan toplantılar bir sonuç verse de vermese de önlem alınmak zorunda. Her zamanki gibi parasını geniş halk yığınlarının ödeyeceği bu önlemler alınırken bile büyük devletlerin büyük şirketleri durumu nasıl "fırsat"a çevirebileceklerinin hesabındalar. Çok yakında bu nedenle "Karbon Vergileri" ile daha sık tanışacağımız kesin gibidir.

Vergilendirmenin en önemli başlangıç noktası "Karbon Ayak İzi" olacaktır. Karbon Ayak İzi Birim CO₂ cinsinden ölçülen, üretilen sera gazı miktarı açısından insan faaliyetlerinin çevreye verdiği zararın ölçüsüdür.

Bireylerin yol açtığı enerji israfı toplam enerji israfının ancak yüzde 10'unu oluşturuyor. Geri kalan yüzde 90'ın sorumlusu, insanın yanı sıra doğanın da acımasızca sömürülmesine ve yağmalanmasına dayanan üretim biçimidir.

Çarpık sanayileşme, tarım ve yapılaşmanın bizzat sebep olduğu kuraklık, seller, kasırgalar, bunlar bahane gösterilerek yükseltelen gıda fiyatları, fosil yakıtların yarattığı hava kirliliği, filtrelenmeyen fabrika bacalarından havaya salınan zehirli gazlar, sanayinin temiz su kaynaklarını kirlitip kurutması gibi yüzlerce ciddi soruna asıl olarak yoğunluğu oluşturan toplum kesimlerinin maruz kaldıkları açıktır.

Yenilenebilir Enerji Kaynakları (YEK)

Yenilenebilir enerji, sürekli devam eden doğal süreçlerdeki var olan enerji akışından elde edilen

enerjidir. Bu kaynaklar güneş, rüzgar, hidrolik, biokütle ve jeotermal şeklinde sıralanabilir. Yenilenebilir enerji kaynaklarının özellikleri;

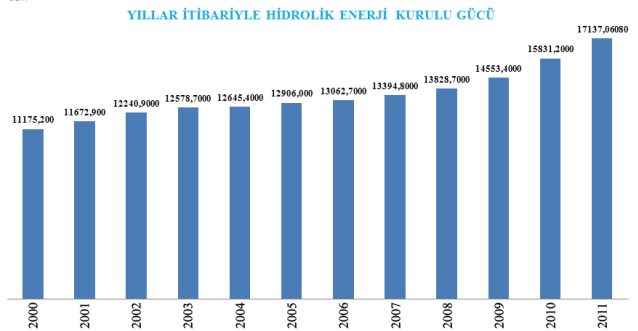
- 1.Çoğunlukla herhangi bir üretim uygulaması gerektirmemektedir.
- 2.Fosil kaynakları gibi karbon bazlı değildirler. Bu nedenle elektrik enerjisi üretirken CO₂ salınımı çok düşüktür.
- 3.Çevreye etkisi ve zararı konvansiyonel enerji kaynaklarına oranla çok daha düşüktür.
- 4.En önemli özelliği de doğada kaybolmadan kendini yenileyebilmeleridir.

Proje Türü	Proje Sayısı	Yıllık Sera Gazı Azaltımı (ton CO ₂ eşdeğeri)
Hidroelektrik	124	7.181.723
Rüzgar	64	5.603.468
Bio-gaz	6	514.789
Jeotermal	6	405.309
Enerji Verimliliği	5	151.432
Atıktan Enerji Üretimi	13	2.473.093
TOPLAM	218	16.329.814

Tablo 8 : Proje türlerine göre öngörülen sera gazı azaltımları

Hidroelektrik Enerji: Sera gazı salımında en yüksek azaltımı sağlayan enerji türüdür. Türkiye'de de en çok tercih edilen yenilenebilir enerji üretim sistemidir.

MW

Kaynak: TEİAŞ

Tablo 9 : Yıllar itibariyle Hidrolik Enerji Kurulu Gücü

Hidroelektrik santraller;

- Yenilenebilir hidroelektrik santrali tanımı 50 MW ın altındaki nehir tipi santralleri kapsamaktadır. HES'lerin
- Sera gazı emisyonu yaratmamaları,

- İnşaatın yerli olanaklarla yapılabilmesi,
- Teknik ömrünün uzun olması ve yakıt giderlerinin olmaması,
- İşletme bakım giderlerinin düşük olması ve istihdam olanağı yaratmaları, üstün yanlarıdır.

Resim : Türkiye RES Haritası

- Rüzgar Enerjisi:** Rüzgar enerjisi uygulamalarının ilk yatırım maliyetinin yüksek, kapasite faktörlerinin düşük oluşu ve değişken enerji üretimi gibi dezavantajları yanında üstünlükleri genel olarak şöyle sıralanabilir;
- Atmosferde bol ve serbest olarak bulunur.
 - Yenilenebilir ve temiz bir enerji kaynağıdır, çevre dostudur.
 - Kaynağı güvenilirdir, tükenme ve zamanla fiyatının artma riski yoktur.
 - Maliyeti günümüz güç santralleriyle rekabet edebilecek düzeye gelmiştir.
 - Bakım ve işletme maliyetleri düşüktür.
 - İstihdam yaratır.
 - Hammaddesi tamamıyla yerlidir, dışa bağımlılık yaratmaz.
 - Teknolojisinin tesisi ve işletilmesi göreceli olarak basittir.
 - İşletmeye alınması kısa bir sürede gerçekleşebilir.

RİTM (Rüzgar Gücü İzleme ve Tahmin Merkezi): Lisanslı olan tüm rüzgar enerjisi santralleri, merkezi Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğünde olan Rüzgar Gücü İzleme ve Tahmin Merkezinden (RİTM) ve dolayısıyla TEİAŞ Yük Tevzi Merkezlerinden izlenmesini sağlamak üzere gerekli altyapıyı kurar. Bu kapsamda RİTM Bağlantı Teknik Özellikleri;

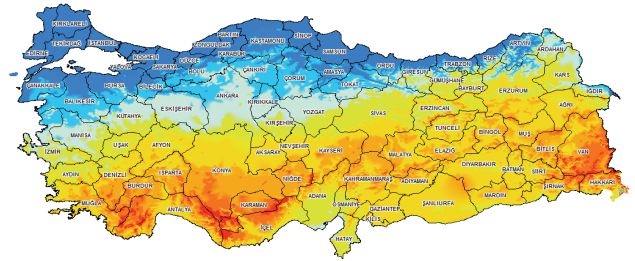
- 1- Rüzgar Gücü Çözümleyici (RGÇ) teknik özellikleri
 - 2- SCADA teknik özellikleri
 - 3- Rüzgar Gözlem İstasyonu (RGİ) teknik özellikleri
- (Projenin 2. Aşama çalışmaları sonucunda karar verilecek ve 2014 yılı içinde yayınlanacaktır.)

Güneş Enerjisi; Güneş enerjisi teknolojileri yöntem, malzeme ve teknolojik düzey açısından çok çeşitlilik göstermekle birlikte iki ana gruba ayrılabilir:

Fotovoltaik Güneş Teknolojisi: Fotovoltaik hücreler denen yarı-iletken malzemeler güneş ışığını doğrudan elektrığe çevirirler.

Isıl Güneş Teknolojileri: Bu sistemlerde öncelikle

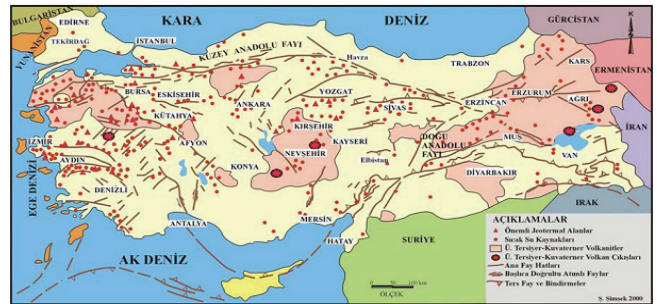
güneş enerjisinden ısı elde edilir. Bu ısı doğrudan kullanılabileceği gibi elektrik üretiminde de kullanılabilir.

Resim : İl Bazlı Güneş Enerjisi Potansiyeli

Jeotermal Enerji: Jeotermal enerji yerkürenin iç ısısidir. Bu ısı merkezdeki sıcak bölgeden yeryüzüne doğru yayılır. Jeotermal kaynakların üç önemli bileşeni vardır:

- Isı kaynağı,
- Isıyı yeraltından yüzeye taşıyan akışkan,
- Suyun dolaşımını sağlamaya yeterli kayaç geçirgenliği.

Resim : Türkiye'de Jeotermal Alanlar Haritası

Biokütle Enerjisi: Biokütle enerjisi tükenmez bir kaynak olması, her yerde elde edilebilmesi, özellikle kırsal alanlar için sosyo-ekonomik gelişmelere yardımcı olması nedeniyle uygun ve önemli bir enerji kaynağı olarak görülmektedir.

Biokütle için mısır, buğday gibi özel olarak yetiştirilen bitkiler, otlar, yosunlar, denizdeki algler, hayvan dışkıları, gübre ve sanayi atıkları, evlerden atılan tüm organik çöpler (meyve ve sebze artıkları) kaynak oluşturmaktadır.

Resim : Orman Kaynaklı Biokütle Potansiyeli

Orman kaynaklı toplam atık miktarı: 4.800.000 TON
Kurulabilecek gazlaştırma tesisi kapasitesi: 600 MW

Türkiye Toplamı	Toplam Kullanılabilir Atık Miktarı (TON)	Toplam Isıl Değer
Tarla Ürünleri	11.766.995	228,4 PJ
Bahçe Ürünleri	3.569.040	74,8 PJ
Toplam	15.336.035	303,2 PJ

BÖLGEMİZDEKİ ENERJİ KAYNAKLARI

Kömür Muğla, Manisa (Soma) ve Kütahya'da üretilmektedir. Termik santraller bu bölgelerdedir. Ancak Termik santraller için soğutma suyu kullanılması gerektiğinden, su kaynaklarının yok edilmeyecek şekilde verimli kullanımı için termik santrallerin rehabilitasyonu ve şu anda kalorisini düşük gözüken bölgelerin kömürlerinin yeni teknolojilerle değerlendirilmesi çalışmalarına devam edilmelidir.

Bölgede en önemli santral İzmir puantını karşılayan Alağa Kombine Çevrim Doğal Gaz Santralıdır (1.500 MW). Özel sektör tarafından işletilen Otoproduktör santralleri de doğal gaz ile çalışmakta ve yavaş yavaş kapasiteleri artmaktadır.

Alağa bölgesindeki demir-çelik sanayinin yeni yatırımlar beraber enerji gereksinimi de artmasına bağlı olarak yedi adet ithal kömürle çalışan termik santral projesi gündeme gelmiş durumdadır. İthal kömürle 300 MW ithal kömürle çalışan ilk termik santralin 2014 te devreye alınması planlanmaktadır.

Çeşmeyarımadasındakirüzgarsantrallerininşebekeye bağlanması için 380/154kV EİH ve TM projelerinin tamamlanarak Rüzgar ve güneş santrallerinin şebekeye bağlanabilmesi için gerekli altyapı sağlanmalıdır.

Jeotermal Enerji bölgemizde daha çok ısıtma amacıyla kullanılmaktadır. B.Menderes havzasında toplam 208MW kurulu gücünde jeotermal santral yatırımları bulunmaktadır.

BÖLGEMİZDEKİ İLETİM HATLARI

Türkiye'de elektrik iletim tesislerini işletmek, iletim tesisi yatırımı yapmak, sistem yük dağıtım ve frekans kontrolü yapmak, sistem kontrolü sağlamak, gerçek-zamanlı sistem güvenilirliğini izlemek ve yapılan Yan Hizmetler Anlaşmaları ile yan hizmetleri sağlamak görevleri Türkiye Elektrik İletim Anonim Şirketi (TEİAŞ) tarafından yapılmaktadır. TEİAŞ bu faaliyetlerini; Genel Müdürlük merkez birimleri, 22 adet İletim Tesis ve İşletme Grup Müdürlükleri, Milli Yük Tevzi Müdürlüğü ve 9 adet Bölgesel Yük Tevzi Müdürlükleri kanalıyla yapmaktadır.

2012 yılı sonu itibari ile;

- Elektrik iletim şebekesi uzunluğu 50.678,1 km'ye,
- Trafo Merkezi sayısı 644'e,
- Trafo sayısı 1425 adede ve

- Trafo kurulu gücü 112.846 MVA'ya ulaşmıştır.

2013 yılı sonu itibariyle

- Türkiye santral kurulu gücü 64.044,0 MW,
- Türkiye puantı 38.274,0 MW,
- Türkiye üretimi 239.293,300 GWh,
- Türkiye tüketimi 245.483,700 GWh olmuştur.

2013 yılı sonu itibari ile; EMO İzmir Şube sınırlarındaki iletim şebekesi uzunluğu yaklaşık olarak 2.961 km'ye ulaşmış, bölgede 2 adet Linyit, 31 adet Doğalgaz+F.Oil, 6 adet Hidrolik,9 adet Jeotermal, 3 adet Atık Gaz ve 28 adet Rüzgar olmak üzere toplam 79 adet santral sayısına ulaşmıştır. Bölge santral kurulu gücü 5.884,6 MW'a ulaşmış, bölge puantı 4.025 MW'a ulaşmış, bölge üretimi 24.347.316.373 MWh'e, bölge tüketimi 24.069.262.000 MWh olmuş .Üretim-Tüketim-Puant ve kurulu güçlerle ilgili detay bilgileri aşağıda tablolar halinde verilmiştir.

İZMİR ŞUBESİ BÖLGESİ 2011- 2012-2013 YILLARI İL PUANTLARI (MW)

A-İzmir Şubesi Bölgesi 2011- 2012-2013 Yılları İl Puantları (MW) ve Artış Oranları

İLLER	2013	2012	2011
İZMİR	2.942	2.948	2.795
% ARTIŞ	-0,2	5,5	-
MANİSA	682,0	676	570
% ARTIŞ	0,9	18,6	-
AYDIN	412	428	382
% ARTIŞ	-3,7	12	-
BÖLGE PUANTI	4.025	4.052	3.730
% ARTIŞ	-6,6	8,6	-
TARİH	31.07.2013	09.08.2012	19.07.2011
SAAT	14:00	14:50	14:00

B-İzmir Şubesi Bölgesi 2011-2012-2013 Yılları Tüketimleri (GWh)ve Artış Oranları

İLLER	2013	2012	2011
İZMİR	17.657.930	18.018.295	15.535.396
% ARTIŞ	-2,0	16,0	-
MANİSA	4.095.124	3.820.410	3.069.457
% ARTIŞ	7,2	24,5	-
AYDIN	2.316.208	2.306.471	1.913.018
% ARTIŞ	0,4	20,6	-
BÖLGE TÜKETİMİ	24.069.262	24.145.176	20.517.961
% ARTIŞ	-0,3	17,7	-

NOT: 10.12.2013 ile 26.12.2013 tarihleri arasında doğalgaz sıkıntısı nedeniyle; üretimdeki düşüş olması sonucu özellikle İzmir ilindeki Demirçelik sanayiinde kesintiler yapılması tüketim düşüşünde etkili olmuştur.

C- İzmir Şubesi Bölgesi 2011-2012-2013 Yılları Üretimleri (GWh)Ve Artış Oranları

İLLER	2013	2012	2011
İZMİR	17.349.994,360	16.180.847,698	18.220.624,718
% ARTIŞ	7,2	-11,2	-
MANİSA	5.445.122,839	7.120.903,998	6.631.292,967
% ARTIŞ	-23,5	7,4	-
AYDIN	1.552.199,174	1.174.719,406	765.807,530
% ARTIŞ	32,1	53,4	-
BÖLGE ÜRETİMİ	24.347.316,373	24.476.471,102	25.617.725,215
% ARTIŞ	-0,53	-4,5	-

NOT:10.12.2013 ile 26.12.2013 tarihleri arasında doğalgaz sıkıntısı nedeniyle; üretimdeki düşüşte özellikle İzmir ilinde üretim düşüşü etkili olmuştur.

D-İzmir Şubesi Bölgesi 2011-2012-2013 Yılları Kaynak Bazında Üretim Değerleri (GWh)ve Artış Oranları

KAYNAK TÜRLERİ	2013	2012	2011
KÖMÜR	3.096.698,482	4.324.296,657	4.280.465,925
% ARTIŞ	-28,4	1	-
DOĞALGAZ+ATIK GAZ+F.OİL	17.141.728,553	16.802.086,612	18.671.859,815
% ARTIŞ	2	-10	-
HİDROLİK	418.473,902	519.970,398	240.276,187
% ARTIŞ	-19,5	116,4	-
JEOTERMAL	949.481,405	679.880,147	516.561,130
% ARTIŞ	39,7	31,6	-
RÜZGAR	2.740.934,031	2.150.237,288	1.908.562,154
% ARTIŞ	27,5	12,7	-
BÖLGE ÜRETİMİ	24.347.316,373	24.476.471,102	25.617.725,215
% ARTIŞ	-0,53	-4,5	-

EMO İzmir Şubesi Bölgesi İletim Sistemi Sorunları ve Çözüm Önerileri

Hat Sorunları:

1- 380 kV Hat Sorunları:

1.a-380 kV Uzundere TM 2013 yılı sonu itibari ile İzdemir GİS ve Germencik TM'ler ile bağlantılıdır. 2013 yılında Uzundere-Çeşme-Karaburun-Lodos E.İ.Hattı devreye girmiştir. Çeşme havzası Rüzgar Santralleri peyderpey üretime geçmektedirler. Ayrıca İzdemir Termik santrali yapımı devam etmekte olup, santralin iletim sistemine bağlantısı Aliağa2-Uzundere hattına girdi çıktı yapılmak suretiyle yapılmıştır. Bu da mevcut hatların yükünü çok artıracaktır. Bu nedenle TEİAŞ yatırım programında yer alan 380 kV Yatağan-Işıklar Branşman Uzundere E.İ.Hattının ivedilikle ihaleye çıkılması ve devreye alınması gereklidir.

1.b- 380 kV SomaB-Bekirli-İcdaş-Bandırma DG-Bursa Doğalgaz E.İ.Hatları seri olarak bağlıdır. SomaB-Bekirli-İcdaş ve Bandırma DG santral üretimleri ile birlikte RES üretimleri yüksek iken Bandırma DG-Bursa DG hattı çok yüklenmektedir ve Ege bölgesi için bu hattın açması ciddi risk taşımaktadır. Bu nedenle halen tesis çalışmaları devam eden Bekirli-Lapseki-Sütlüce boğaz atlaması hat-kablo ve TM çalışmaları, ivedilikle bitirilerek devreye alınmalıdır.

1.c- 380 kV Aliağa-İzmir Havza TM-Çanakkale-Trakya E.İ.Hatları projelendirilerek yatırım programına ivedilikle alınması zorunluluk arz etmektedir.

1.d- 2013 yılında Denizli'de 380 kV RWE DG Santralı devreye alınmıştır. Bu nedenle Yatağan-Yeniköy-Kemerköy TES Üretimlerinin Denizli'ye aktarılması sıkıntıya girmiş, yük İzmir Işıklar yönüne kaymıştır. Bu nedenle 380 kV Kemerköy-Fethiye-Antalya E.İ.Hatları projelendirilerek yatırım programına ivedilikle alınması zorunluluk arz etmektedir.

1.e- 380 kV Işıklar-Seyitömer hattı çok uzun olup işletmede sıkıntılarla karşılaşılmaktadır. Ayrıca 380 kV Soma RES TM radyal beslenmektedir. Bu nedenle Uşak 380 kV TM yapılarak, Işıklar-Seyitömer hattı buraya irtibatlanarak bölünmeli ve Soma RES-Uşak 380 E.İ.Hattı projelendirilerek ivedilikle yatırım programına alınmalıdır.

2- 154 kV Hat Sorunları:

2.a- Uzundere TM'nin ada dışı hat bağlantısı sadece ışıklar TM ile vardır. İşletmede sıkıntılar yaşanmaktadır. Bu nedenle mevcut Işıklar-Karabağlar ve Işıklar-Buca-Karabağlar hatları güçlendirilmelidir. Ayrıca Germencik-Kuşadası hattına girdi çıktı yapılarak kurulması planlanan 154 kV Selçuk TM ile birlikte Tahtalı-Selçuk hattı projelendirilmeli ve ihale edilmelidir.

2.b- Muğla-Kemer hattı 477 MCM eski bir hat olup aşırı yüklenmektedir. İvedilikle yenilenmelidir.

Trafo merkezi sorunları:

1- 380 kV TM ve Trafolar

1.a- Bornova EVKA-4 bölgesine kurulması düşünülen 380/154 KV TM projelendirilerek ihaleye çıkılmalıdır.

2.b- Uzundere,Işıklar,SomaB TM'lerdeki mevcut 380/154 kV Ototrafo güçleri artırılmalıdır.

2- 154 kV TM ve Trafolar

2.a 154 KV Selçuk, Turgutlu TM'ler projelendirilerek ihaleye çıkılmalıdır.

2.b İzmir Metropol Alanda bulunan; 11 adet GIS TM'den Gaziemir GİS TM'nin sorunları çözülerek biran önce devreye alınmalı ve Serbest Bölgenin arz güvenirliliği sağlanmalıdır. Diğer GİS TM'lerden özellikle Hatay,

Güzelyalı, Ilıca, Bahribaba, Karşıyaka ve Bostanlı TM'lerde Trafo güçlerinin ve sayılarının artırılması olanaklı değildir. Bu nedenle ivedilikle Gediz A.Ş ile birlikte Metropol alan planlaması yapılmalı ve yeni GİS TM'ler projelendirilmelidir.

Santral Sorunları :

A- Termik Santraller :

- a.1-Mevcut Termik santraller düşük ikaz çalışmalarda yan hizmetler yönetmeliğine uyum sağlayamamaktadırlar. Dolayısıyla reaktif güç kontrolünde (gerilim kontrolü) istenen sonuç alınamamaktadır. Rehabilitasyon çalışmaları yapılmalıdır.
- a.2-Piyasa gereği saatlik devreye girip çıkmalar sorun yaratmakta, arızalar artmaktadır.

B- Doğalgaz Santralleri :

- b.1 Piyasa gereği saatlik devreye girip çıkmalar sorun yaratmakta, arızalar artmaktadır.
- b.2 2013 10-26 Aralık tarihlerinde meydana gelen Doğalgaz sıkıntısı nedeniyle; doğalgaz santralleri kısmen çalışmış ve bu nedenle başta demir çelik sanayi olmak üzere, çimento ve gübre sanayinde ve kırsal bölgelerde kesintiler yapılmıştır. Bu nedenle EPDK tarafından doğalgaz lisansı verilmemeli ve kaynak çeşitliliğine gidilmelidir.

C- Rüzgar Santralleri :

- c.1- Reaktif güç kontrolüne katılamamaktadırlar.
- c.2- Şebeke yönetmeliği EK-18'e uyum göstermemektedirler. Bu nedenle dış arızalarda devre dışı olmaktadır.
- c.3 Ege bölgesi, Çanakkale ve Balıkesir bölgesi hemen hemen aynı rüzgar karakteristiğine sahiptir. Hepsisi aynı anda çok düşük veya yüksek üretim yapmaktadırlar. Bu nedenle arz güvenliği açısından tehlike arz etmektedirler ve ilave klasik santral yapma zorunluluğu doğurmaktadırlar.

BÖLGEMİZDEKİ DAĞITIM ŞEBEKELERİ

Özelleştirme politikalarının bu güne kadar olan süreci dikkatle incelendiğinde ülkemizdeki mesken, ticarethane ve sanayini için en önemli girdinin kaynağının (elektrik şebekelerinin) korunması ve geliştirilmesi kendi haline bırakıldığından maalesef elektrik şebekeleri vücudu büyük ve hastalıklı, kafası küçük varlıklara dönüşmüşlerdir. Bu süreçte şebekeler minimum yatırım planlarıyla kendi haline bırakılmıştır.

Dağıtım şebekelerinin tamamı özelleşmiş olduğundan sorunlara bakış açıları mali yönden olacaktır. Şebekenin

teknik altyapısı ve işletilmesi, parasal sorunların çözümüne katkı koyacak ise önem kazanacaktır. Kamusal bakış açısı kaybolacak, aslında değişik bir denetim sistemi olan vatandaşın sahiplenmesinin de sorunların çözümüne olan katkısını ortadan kaldıracaktır. İdari, Mali ve Teknik sorunlar birbirini etkileyen sorunlardır. İdare (yönetim) işletmeyi hedefe ulaştıramadığı zaman teknik ve mali sorunlar için zamanında önlem alınamamış olacağından sorunlar artarak kendini gösterecektir.

O dönemdeki enerji krizi nedeniyle hızlı bir şekilde santral, iletim ve dağıtım hatlarının yapılması için TEK'e geniş yetki alanları bırakılmıştı. Köycülük Dairesi kurulmuştu ve hedef tüm köylere elektrik götürmek idi. Bütün bunlar başarılı. TEK kendi teknik ve idari elemanlarını yetiştirdi. Uluslararası bir seviyeye getirdi.

İkinci dünya savaşından sonra yatırımları devletler tarafından yapılan elektrik şebekeleri yavaş yavaş sermayenin ilgisini çekmeye başlamıştır. Önce İngiltere ve Avrupa'da başlayan teorik çalışmalar sonucu üretiminden tüketimine kadar tek elden ve planlı olarak yürütülmesi apaçık olan şebeke ve santraller birbirinden bağımsız hale getirilip piyasa ekonomisi modeline uyarlanmaya çalışıldı. (Üretici, Pazar ve Tüketici olarak)

Bu vurdumduymazlık sürecinde personel alımları durdurulmuş, malzeme alımları azaltılmış, yatırımlar yavaşlamış ve üstüne üstlük yapılan yatırımların ve personel alımlarının siyasetçilerin baskılarıyla yönlendirildiği görülmüştür. Öyle ki bir ilin siyasetçileri TEDAŞ'a iş yaptırmakla "başarılı siyasetçi(!)" olduğunu zanneder hale gelmişlerdir. Kadrolar her seferinde siyasetçilerin referanslarıyla doldurulmaya çalışılmış, lojman vb olanaklar eşe dosta dağıtılmaya çalışılmıştır. Bütün bunlar bilinen ve herkesin kabullendiği "öğrenilmiş çaresizlik"lerdendir.

Sonuç olarak; sayıca eksik ve fazla yetenekli olmayan personel, eksik araç-gereç, yetersiz ve plansız yatırımlar yapan ve zarar eden kuruluşlar ortaya çıkarmıştır. Durumu düzeltmek için çaba harcamak yerine ise "özeleştirilince özel sektör uğraşsın" görüşü hakim olmuştur.

Şu andaki görünüm olarak özelleştirilen dağıtım şirketleri ve önemli kısmı özelleştirilmiş üretim şirketleri yeni dönemde maalesef imaj düzeltme gerekliliği(!) nedeniyle yine bizlere başarı öykülerini anlatacaklardır. Ancak bilinen odur ki esas zihinlerini meşgul edecek olan şey devlete ödenecek devir paralarının temin edilmesi olacağından teknik ve idari konular, işletmede büyük zararlar oluşmadığı sürece ertelenecektir.

Halkımızı ve sanayicimizi doğrudan etkileyen enerjinin, kesintisiz ve uygun fiyatla temininde ilk basamak elektrik

dağıtım şirketleri ve sanayi kesimini ilgilendiren organize sanayi bölgeleri (OSB'ler) olduğundan öncelikle dağıtım şebekelerinin sorunlarına göz atılması gerekmektedir.

Dağıtım Şirketleri

Özelleştirilerek kendi hallerine bırakılan dağıtım şebekeleri büyük boyutlarda iç ve dış sorunlarıyla baş etmek durumundadırlar. Sorunlar incelendiğinde başlıca iki ana konu göze çarpmaktadır.

A. İdari-Mali Sorunlar

Göründüğü kadarıyla bütün Dağıtım Şirketlerinin hem şebeke performansı hem de kendilerinin verimliliklerini artırmak için bilimsel çalışmalara dayalı yeniden yapılanma çalışmalarını başlatmaları zorunludur. Ancak görünen odur ki sadece pratik ve/veya ekonomik gerekçelerle idari yapılanmalarını düzenliyorlarmış gibi bir durum var. Örneğin bir şirket İl merkezlerini önemsemeyerek il, ilçe müdürlüklerinin hepsini doğrudan merkeze bağlamıştır. Okuma, tahakkuk, tahsilat, kaçak takibi vb sorunlarının altından küçük işletmeler iş yoğunluğundan kalkamayacaklar ve sorumluluğu merkeze atacaklardır.

Bütün dağıtım şirketlerinin bilimsel olarak “yeniden yapılanma” süreçlerini başlatmaları hem şirketler açısından hem de ülke çıkarları açısından zorunludur.

B. Teknik Sorunlar

Teknik sorunların başında idari yapılanmanın eksikliğinden kaynaklanan personel, araç gereç eksiklikleri ve planlama sorunları gelmektedir. Kısaca özetlemek gerekirse;

- Ana plan eksikliği (Master Plan); gelişen yeni şebeke yapıları ve artan nüfus yoğunluğuna göre planlama yapılması,
- Yeni 154 kV TM'lerin planlanması için TEİAŞ ile işbirliği yapılması,
- Mevcut şebeke teçhizatının ve teknik kayıtlarının coğrafi bilgi sistemleri üzerinde gerçek zamanlı kayıtları,
- Sağlıklı bir arıza ve bakım yönetim sistemlerinin kurulması, (kırsallarda ve şehirlerde)
- Trafo merkezlerinin yer sorununun çözülmesi,
- Ar-Ge birimlerinin yetersiz veya hiç olmaması nedeniyle acilen yeniden yapılandırılmaları, teknik kayıpların azaltılması çalışmalarına başlanması,
- Yapılacak tesislerde yer, trafik, yük durumu, kamulaştırma ve enerji izinlerinin belli kriterlere oturtulması
- Teknik kayıplarla, kaçak kullanımın birbirinden ayrıştırılması,
- ENH'larına binalara tehlikeli yaklaşımları,
- ENH'ların İmar Planlarına işlenmemesi,

- Ormanlık alanlardan geçen ENH'ları sorunları
- Deniz kenarlarındaki ENH'ları sorunları
- AG havai hat şebekelerinde tel kopukları faz-toprak kısa devre can ve mal güvenliği vb sorunları halen devam eden sorunlardır.

ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ

Organize sanayi bölgeleri dağıtım şirketlerinin sanayi kesiminin ihtiyaçlarına yeterince yanıt verememeleri dolayısıyla kendi yatırımlarını planlama, tesis kurma ve sınırları dahilinde dağıtım şirketi gibi davranabilmeleri amacıyla EPDK tarafından lisanslandırılmışlardır.

Dağıtım şirketlerinin yetersiz kaldığı proje, planlama ve yatırım konularında bırakalım uzman mühendis ve elemanları, sorumluluk üstlenebilecek mühendis ve mimarları bulunmayan ve çoğu yeni kurulmuş OSB'lerin dağıtım işlerini hakkında yapabilecekleri konusunda büyük kuşku oluşmuştur.

ÖNERİLER

- 1- 2013 yılında uygulamaya geçirilen, iletime bağlı abonelere gerçekleştirilen 2009 yılından sonraki dönemde saatlik bazda gerçekleştirilen ölçümlere göre saatlik geçmişe dönük bazda reaktif ceza uygulaması durdurulmalıdır.
- 2- Siyasi iktidarın nükleer santral yapma macerasından dönmesi için tüm girişimlerde bulunulmalı kamuoyu oluşturulmalıdır.
- 3- Elektrik enerjisinin üretiminde yaşanan dışa bağıllığı azaltabilmek amacıyla kamunun genel kullanım alanlarının sıcaklık ayarları en çok 21°C olarak ayarlanmalıdır (resmi daireler, oteller, ofisler vb) ve bu değerlere uyulması sağlanmalıdır
- 4- Hidroelektrik enerji santrallerinde ve kömürle çalışan termik santrallerde yüksek miktarlarda su kullanılmaktadır. Ülkemizin su potansiyelindeki düşme eğilimi ülkemizin çölleşmeye başladığına işaret etmektedir. Su fakiri olacağımız değerlendirilerek bu politikaların tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir.
- 5- Ekosistemin korunabilmesi için yaşam şekli değiştirilmeli ve üretim-tüketim alışkanlıkları gözden geçirilmelidir.
- 6- Deniz suyundan temiz su elde edilmesi konusunda yenilenebilir enerji kaynakları kullanılarak çözümler konusuna önem verilmelidir.
- 7- Ülkemizdeki dağıtım şebekesinin 22 bölgeye ayrılması ve özelleştirilmeleri sonucunda dağıtım şebekeleri arasında uygulama farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Bazı durumlarda aynı dağıtım bölgesi içerisinde bile şehirler arasında uygulama farklılıkları ortaya çıkmaktadır. Bu farklılıkların giderilmesi ve uygulamaların standart hale getirilmesi gereklidir.